4. Рифтин А. О. О двух путях развития сложного предложения в аккадском языке / А. О. Рифтин // Советское языкознание. – Л., 1937. – Т. 3. – С. 63–69.

Гаврилова В.

– аспірантка кафедри загального мовознавства та слов'янської філології факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету

УДК 811.111+811.133.1+811.161.2]'373.72

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРЕМІЙ ІЗ КОМПОНЕНТОМ «КАЛЕНДАРНИЙ ХРОНОНІМ»

Стаття присвячена проблемам пареміології, зокрема методології та методам вивчення паремій. Здійснено огляд теоретичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної тематики. Проведено аналіз та опис загальноприйнятих методів та прийомів дослідження цих стійких виразів. Встановлені та розглянуті найбільш поширені напрями вивчення паремій, а саме: семантичний, структурно-семантичний, граматичний, культурологічний, прагматичний, прагматично-функціональний та ін.

Ключові слова: *методологія, метод, методика, принцип, аспект, паремія.*

Гаврилова В.

– аспирантка кафедры общего языкознания и славянской филологии факультета филологии и социальных коммуникаций Бердянского государственного педагогического университета

МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ПАРЕМИЙ С КОМПОНЕНТОМ «КАЛЕНДАРНЫЙ ХРОНОНИМ»

Статья посвящена проблемам паремиологии, в частности методологии и методам изучения паремий. Осуществлен обзор теоретических работ отечественных и зарубежных авторов по данной тематике. Проведен анализ и описание общепринятых методов и приемов исследования этих устойчивых выражений. Установлены и рассмотрены наиболее распространенные направления изучения паремий, а именно: семантический, структурно-семантический, грамматический, культурологический, прагматичный, прагматично-функциональный и др.

Ключевые слова: *методология, метод, методика, принцип, аспект, паремия.*

Havrylova V.

– Post-graduate student, Department of General Linguistics and Slavonic Philology, Faculty of Philology and Social Communications, Berdiansk State Teachers' Training University

METHODOLOGY AND METHODS OF STUDYING THE PAREMIAS WITH THE COMPONENT «CALENDAR CHRONONYM»

The article deals with the problems of the paremiology, especially methodology and methods of paremias. It was analyzed the results of national and foreign scholars papers of this subject. It was described the generally accepted methods and techniques of research of these set expressions. The author

determined the most common approaches of studying the paremias: semantic, structural and semantic, grammatical, cultural, pragmatic, pragmatic and functional and others.

Key words: *methodology, method, technique, principle, aspect, paremia.*

Постановка проблеми. Дослідження пареміологічного фонду мови з точки зору антропоцентризму сучасної лінгвістики не втрачає своєї актуальності, оскільки у пареміях яскраво відображаються світогляд як окремої людини, так і всього народу, його уявлення, культурні, релігійні, господарські та інші традиції.

Паремії є об'єктом досліджень багатьох учених у різноманітних аспектах, зокрема, у семантичному (Т. Шепілова), структурно-семантичному (Є. Землянська), культурологічному (Д. Добровольський, В. Телія), прагматичному (В. Мокієнко, В. Ужченко, Т. Ніколаєва), семантико-функціональному (В. Прутчикова), прагматично-функціональному (С. Аверіна), функціональному (А. Кіпріянова, Є. Землянська), лінгвокультурологічному (Л. Мухарлямова, Т. Рацен), граматичному (Л. Кацюба, О. Наконечна), психолінгвістичному (О. Савцова) та ін.

Незважаючи на різнобічність вивчення паремій, ця галузь лінгвістичних досліджень продовжує викликати зацікавленість учених. Поза увагою дослідників поки що залишається низка проблемних питань, зокрема тих, що стосуються методології та методів дослідження цих стійких виразів.

Аналіз останніх досліджень. Пропоноване лінгвістичне дослідження орієнтоване на комплексний аналіз паремій із компонентом «календарний хрононім» в англійській, французькій та українській мовах та передбачає пошуки адекватної методики, яка дала б змогу встановити місце паремій у фразеологічному корпусі досліджуваних мов, дослідити семантику, встановити основні структурні моделі та функціональні особливості цих стійких виразів.

Аналіз особливостей паремій ґрунтується на антропоцентричному підході до розгляду мовних явищ, який було закладено в працях В. фон Гумбольдта, Л. Вайсгербера, Е. Сепіра, Б. Уорфа та підтримано сучасними лінгвістами (І. Голубовською, В. Жайворонком, С. Єрмоленком, З. Коцюбою, О. Корінь та ін.) як один із основних підходів до висвітлення мовних одиниць.

Метою нашої розвідки є спроба проаналізувати та описати загальні та спеціальні лінгвістичні методи дослідження паремій.

Ця мета конкретизується в таких **завданнях**:

1) здійснити огляд теоретичних праць з даної тематики;

2) проаналізувати загальноприйняті методи та прийоми дослідження пареміологічних одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з ключових проблем загального мовознавства є проблема методів дослідження мови. Мовознавці цілком обґрунтовано підкреслюють невпорядкованість методологічного інструментарію сучасної лінгвістики [11, с. 48]. Як стверджує В. Немченко, «у сучасному мовознавстві немає достатньо чіткого уявлення про поняття методу наукового дослідження, немає повної ясності в питанні про розмежування дослідницьких методів і суміжних явищ» [8, с. 280].

З огляду на сказане вище, виникає потреба в уточненні власне тлумачення терміна «метод». Так, на думку М. Кочергана, «метод виступає як система правил і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей природи, суспільства і мислення; шлях, спосіб досягнення певних результатів у пізнанні і практиці, тобто спосіб організації теоретичного і практичного освоєння дійсності» [4, с. 207]. О. Селіванова інтерпретує метод, з одного боку, як «спосіб організації пізнавальної й дослідницької діяльності науковця з метою вивчення явищ і закономірностей певного об’єкта науки», з іншого – як «систему процедур вивчення об’єкта дослідження та / або перевірки отриманих результатів» [10, с. 339].

У нашій роботі ми користуємось визначенням М. Алефіренко, який визначає метод як «сукупність дослідницьких прийомів, методик і операцій, що використовуються для досягнення дослідницьких завдань відповідно до певної лінгвістичної теорії і принципів (методології) пізнання» [1, с. 395].

Методологічною основою нашого дослідження є сукупність підходів і методів наукового пізнання, що забезпечують комплексний аналіз матеріалу та об’єктивність отриманих результатів. Мета дослідження та специфіка його об’єкта зумовили потребу використання як загальнонаукових (спостереження, порівняння, узагальнення), так і лінгвістичних методів, що, як на думку О. Селіванової, є спеціальними й мають власну специфіку, на відміну від методів інших наук [10, с. 339].

З-поміж всіх методів лінгвістики вслід за О. Селівановою розрізняємо наступні лінгвістичні методи: «парадигмальні, що уособлюють настанови та принципи відповідної лінгвістичної наукової парадигми; міжпарадигмальні, що ґрунтуються на поєднанні методологічних засад різних парадигмальних методів, однак виокремлюються за специфікою процедур чи за загальним підходом до аналізу мовних явищ; маргінальні, які залучають прийоми суміжних галузей знань, і комбіновані, що поєднують різноманітні прийоми й методи мовознавства» [12, с. 2].

Дослідження паремій здійснюється за допомогою різних методів, зокрема описового, що є різновидом міжпарадигмальних

методів. Описовий метод являє собою сукупність процедур інвентаризації, таксономії й інтерпретації досліджуваних мовних явищ на певному етапі розвитку мови (у синхронії) [10, с. 433]. Він має широке застосування. Його використовують не тільки для опису мовних елементів (фонем, морфем, слів, конструкцій, суперсегментних одиниць, граматичних категорій та ін.), а й для вивчення функціонування мови [3, с. 361].

Використання у нашій праці даного методу та його прийомів (дескрипції та спостереження) дозволило здійснити інвентаризацію та систематизацію, класифікацію та інтерпретацію структурних, семантичних та функціональних властивостей англійських, французьких та українських паремій, що дало змогу встановити корпус аналізованих одиниць. У межах даного методу було здійснено суцільну вибірку пареміологічних одиниць із компонентом «календарний хрононім» з метою проведення їх подальшого аналізу та отримання об'єктивних наукових результатів.

Наступний метод, що є релевантним й необхідним для здійснення нашого дослідження вважаємо зіставний метод. Він також є міжпарадигмальним, і як головний метод контрастивної лінгвістики, спрямований на дослідження й опис мови через її системне зіставлення з іншою мовою для з'ясування її специфічних особливостей [9, с. 49].

Зважаючи на той факт, що порівняння є універсальною основою пізнавальної діяльності людини (як здатності людського мислення), міжмовне зіставлення є надзвичайно ефективним для дослідження специфіки концептуалізації світу в різноструктурних мовах [4, с. 12].

Щодо процедури зіставлення, як слушно зауважує Н. Леміш, то тут найвагомішим є встановлення критерію (еталона зіставлення, tertium comparatiōnis), від чого безпосередньо залежить уся подальша робота дослідника, потім звертаються до зіставної інтерпретації і на завершення виокремлюють типові закономірності та відмінності [6, с. 105].

У нашому дослідженні зіставний аналіз дозволяє не тільки описати важливі фрагменти мовних картин світу, але й з'ясувати деякі характеристики, які є більш властивими для певної мовної культури, виявити універсальні та етноспецифічні тенденції в англійській, французькій та українській мовах, а також встановити ізо- та аломорфні риси у системних відношеннях паремій, що безперечно має теоретичну та практичну цінність для лінгвокультурології, порівняльної типології та інших суміжних галузей.

Найбільш дієвими й поширеними в сучасних дослідженнях є структурні методики, що належать до парадигмальних методів. Для розгляду структури паремій найбільш доцільним вважаємо метод компонентного аналізу. Сутність даного методу полягає в описі структурної організації значення як набору мінімальних семантичних компонентів, кожний з яких виконує свою функцію і пов'язаний з іншими певними ієрархічними відношеннями [10, с. 230].

У запропонованому дослідженні використання методу компонентного аналізу дозволяє глибше проникнути в семантичну структуру паремії, виокремити її складові компоненти, зміни у семантиці, виявити синонімічні ряди та антонімічні пари, а також з'ясувати роль «календарного хрононіма» у формуванні пареміологічного значення.

Застосування у нашій роботі методики граматичного аналізу сприяло встановленню граматичних структур паремій та їх синтаксичних особливостей.

Пріоритетною серед методик дослідження паремій у сучасній науковій літературі є методика ономасіологічного аналізу, мета якої полягає в систематизації змістових структур мови і вивченні їхнього функціонування у мовленнєвій діяльності мовця [7, с. 3]. Дослідження ономасіологічного аспекту паремій дає змогу абстрагуватися від формальної структури, засобів вираження, відкриває можливість системного аналізу семантичних рядів, груп, а не окремих паремійних одиниць, що сприятиме об'єктивнішому виявленню загальних та специфічних рис окремих національних пареміологічних систем або їхніх фрагментів.

Для сучасних лінгвістичних досліджень характерна переорієнтація наукових інтересів з переважного вивчення внутрішніх закономірностей мовної системи на аналіз функціонування мови як найважливішого засобу спілкування [2, с. 51], що й зумовило застосування у нашій роботі функціонального підходу.

Звернення до функціонального аспекту пояснюється його головною роллю у змістовній структурі паремій. У ньому відображається комунікативне покликання цих стійких виразів, їх використання адресантом у якості знаряддя мовленнєвої дії, їх вплив на поведінку та діяльність адресата [5, с. 40–41].

У нашому дослідженні ми також вдаємося до контекстуального аналізу. Причиною є той факт, що для семантичної інтерпретації певних прикладів (екземплярів) необхідне знання контексту. Дослідження лише поодиноких, ізольованих паремій-словосполучень або речень, іноді є недостатнім. Тому в певних випадках для здійснення гідної інтерпретації проаналізованих

прикладів залучаємо більші масиви тексту, що містять релевантну інформацію для тлумачення та розуміння значення паремії.

Індуктивний та дедуктивний підходи застосовуються у роботі для оброблення, узагальнення фактичного матеріалу та формулювання кінцевих висновків.

Висновки. Отже, застосування названих методів і методик аналізу описаних у цій науковій розвідці, цілком відповідає сучасним лінгвістичним напрямам і спроможне забезпечити отримання достовірних результатів нашого дослідження.

Перспективою подальших розвідок вбачаємо у більш детальному вивченні функціональних методів дослідження паремій із компонентом «календарний хрононім». На матеріалі англійських, французьких та українських текстів передбачається дослідження узуального та оказіонального вживання цих стійких виразів.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке : [учеб. пособие] / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, Наука, 2005. – 412 с.

2. Вовчанська С. І. Німецька фахова мова маркетингу: структурно-семантичний, лінгвопрагматичний та функціональний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук. : спец. 10.02.04 «Германські мови» / С. І. Вовчанська. – Івано-Франківськ, 2014. – 396 с.

3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 368 с.

4. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 424 с.

5. Кузько П. В. До питання про перспективність дослідження паремій / П. В. Кузько. – Мелітополь : Мелітопольський державний пед. університет, 2003. – 140 с.

6. Леміш Н. Є. Комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні характеристики каузального комплексу в сучасних германських, романських та слов'янських мовах: зіставно-типологічний аспект : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук. : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Н. Є. Леміш. – К., 2015. – 490 с.

7. Мусійчук В. А. Паремійні одиниці сучасної в'єтнамської мови: ономасіологічний та лінгвокультурологічний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук. : спец. 10.02.13 «Мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії» / В. А. Мусійчук. – К., 2010. – 18 с.

8. Немченко В. Н. Функционирование научного термина «метод» в современной лингвистической литературе / В. Н. Немченко // Вестник Нижненовгород. ун-та им. Н. И. Лобачевского [сб. науч. работ]. – Нижний Новгород : ННГУ им. Н. И. Лобачевского, 2007. – № 6. – С. 278–281.

9. Пирогов В. Л. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов: типологічний та лінгвокультурологічний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / В. Л. Пирогов – К. : Київський національний лінгвістичний ун-т, 2003. – 230 с.

10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : [підручник] / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

12. Селіванова О. О. Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова. – Режим доступу : http://www.selivanova.net./ru/publications/

Денисова А.

– аспірантка кафедри загального мовознавства та слов'янської філології факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету

УДК 81'374:001.8:159.931/.936

ЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІДЧУТТІВ ЛЮДИНИ

У статті розглянуто основні підходи до вивчення загальнонаукових та специфічних методів дослідження. Проаналізовано основні лінгвістичні методи, які використовуються для аналізу фразеологічних одиниць в українській, англійській та французькій мовах.

Ключові слова: *метод, загальнонаукові, лінгвістичні методи дослідження, фразеологічні одиниці.*

Денисова А.

– аспирантка кафедры общего языкознания и славянской филологии факультета филологии и социальных коммуникаций Бердянского государственного педагогического университета

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ, ОБОЗНАЧАЮЩИХ ОЩУЩЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА

В статье рассмотрены основные подходы к изучению общенаучных и специфических методов исследования. Проанализированы основные лингвистические методы, которые используются для анализа фразеологических единиц в украинском, английском и французском языках.

Ключевые слова: *метод, общенаучные, лингвистические методы исследования, фразеологические единицы.*

Denysova A.

– Post-graduate student, Department of General Linguistics and Slavonic Philology, Faculty of Philology and Social Communications, Berdiansk State Teachers' Training University

LINGUISTIC METHODS OF RESEARCHING OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN FEELINGS

In the article there have beren considered the main approachers to study of general, scientific and spesifical methods of research. The main linguistic methods used for the analysis of phraseological units in Ukraininan, English and French languages have been analysed.

Key words: *method, general and scientific methods of research, phraseological units.*